

**Alexandru Bleoancă • Alexandru Dimitriu
Andrei Iacuba • Ramona Lorena Paraschiv**

Cartea de excepții în procedura civilă

Ediția 3

**Editura C.H. Beck
București 2024**

Cuprins

Prefață.....	XVII
Abrevieri.....	XIX
Considerații introductive. Excepția procesuală	1
1. Reglementare	1
2. Definiție	2
3. Clasificarea excepțiilor procesuale	4
3.1. Clasificarea în funcție de obiect	4
3.2. Clasificarea în funcție de caracterul de ordine publică sau de ordine privată al normei juridice nesocotite.....	4
3.3. Clasificarea în funcție de efecte	5
4. Invocarea excepției	5
4.1. Momentul invocării excepției	5
4.2. Invocarea unei excepții după finalizarea cercetării judecătorești	6
4.3. Titularul excepției	7
5. Efectele soluționării excepției și corelarea cu alte excepții	8
I. Excepția lipsei capacității procesuale	10
1. Reglementare	10
2. Definiție	11
3. Invocarea excepției	11
3.1. Când se poate invoca excepția	11
3.2. Cine poate invoca excepția.....	12
4. Regimul juridic	13
4.1. Capacitatea procesuală de folosință și capacitatea procesuală de exercițiu	13
4.2. Capacitatea procesuală activă și capacitatea procesuală pasivă	22
4.3. Caracterele excepției lipsei capacității procesuale	23
5. Soluționarea excepției.....	25
5.1. Soluțiile instanței de judecată.....	25
5.2. Curatela specială	26
6. Jurisprudență.....	30
II. Excepția lipsei de calitate procesuală.....	38
1. Reglementare	38
2. Definiție	39
3. Invocarea excepției	41
4. Regimul juridic	45

4.1. Calitate procesuală activă și pasivă.....	45
4.2. Legitimare procesuală ordinară și extraordinară.....	45
4.3. Caracterul excepției.....	46
4.4. Legitimarea procesuală a altor persoane.....	46
4.5. Transmiterea calității procesuale.....	49
5. Soluționarea excepției.....	53
6. Jurisprudență.....	55
III. Excepția de prematuritate.....	72
1. Reglementare.....	72
2. Definiție.....	74
3. Invocarea excepției.....	74
4. Regimul juridic.....	75
4.1. Clasificare.....	75
4.2. Corelarea cu alte excepții.....	76
5. Soluționarea excepției.....	77
6. Jurisprudență.....	78
IV. Excepția lipsei de interes.....	88
1. Reglementare.....	88
2. Definiție.....	91
3. Invocarea excepției.....	92
4. Regimul juridic.....	94
4.1. Caracterul determinat al interesului.....	94
4.2. Caracterul legitim al interesului.....	94
4.3. Caracterul personal al interesului.....	95
4.4. Caracterul născut și actual al interesului.....	96
4.5. Caracterul excepției.....	97
5. Soluționarea excepției.....	97
6. Jurisprudență.....	98
V. Excepția lipsei de obiect.....	112
1. Reglementare.....	112
2. Definiție.....	113
3. Invocarea excepției.....	118
4. Regimul juridic.....	119
4.1. Drept recunoscut și ocrotit de lege.....	119
4.2. Drept exercitat în limitele sale interne și externe.....	120
4.3. Drept exercitat cu bună-credință.....	120
4.4. Drept actual.....	123
4.5. Obiectul cererii de chemare în judecată.....	123
4.6. Caracterul excepției.....	124
5. Soluționarea excepției.....	124
6. Jurisprudență.....	126

VI. Excepția inadmisibilității	137
1. Reglementare.....	137
2. Definiție.....	137
3. Invocare.....	137
4. Regimul juridic.....	137
4.1. Cazurile în care sancțiunea inadmisibilității este reglementată în mod expres.....	139
4.2. Sancțiunea inadmisibilității nu este reglementată în mod expres, însă demersul procesual este prohibit de textele legale în mod implicit.....	140
5. Soluționarea excepției.....	142
6. Jurisprudență.....	143
VII. Excepția privind caracterul subsidiar al acțiunii în constatare față de acțiunea în realizare	146
1. Reglementarea și clasificarea acțiunilor în constatare.....	146
2. Definiție.....	146
3. Invocarea excepției.....	147
4. Regimul juridic.....	149
4.1. Clasificarea excepției.....	149
4.2. Trăsăturile acțiunii în constatare.....	150
5. Soluționarea excepției.....	152
6. Jurisprudență.....	153
VIII. Excepția lipsei dovezii calității de reprezentant	166
1. Reglementare.....	166
2. Definiție.....	167
3. Invocarea excepției.....	171
4. Regimul juridic.....	172
4.1. Dovada calității de reprezentant.....	172
4.2. Conținutul mandatului de reprezentare și durata acestuia.....	173
4.3. Caracterul excepției.....	174
5. Soluționarea excepției.....	175
6. Jurisprudență.....	176
IX. Excepția imunității de jurisdicție a pârâtului	190
1. Reglementare.....	190
2. Definiție.....	191
3. Invocarea excepției.....	192
4. Regimul juridic.....	193
4.1. Conținutul și titularii imunității de jurisdicție.....	193
4.2. Caracterele excepției.....	197
5. Soluționarea excepției.....	197
6. Jurisprudență.....	197

X. Excepția de necompetență	204
A. Aspecte generale	204
1. Reglementare	204
2. Definiție	204
3. Invocarea excepției	204
4. Regimul juridic	204
4.1. Tipuri de competență	204
4.2. Caracterul excepției – absolut/relativ	205
4.3. Verificarea competenței	205
5. Soluționarea excepției	205
6. Conflictul de competență	205
B. Excepția de necompetență generală	206
1. Reglementare	206
2. Definiție	206
3. Invocarea excepției	206
4. Regimul juridic	207
5. Soluționarea excepției	208
6. Jurisprudență	208
C. Excepția de necompetență materială	213
1. Reglementare	213
2. Definiție	213
3. Invocarea excepției	213
4. Regimul juridic	214
4.1. Competență materială procesuală – art. 94-97 C.proc.civ	214
4.2. Verificarea competenței	219
4.3. Determinarea competenței după valoarea cererii introductive	220
5. Soluționarea excepției	222
6. Jurisprudență asupra modalității de determinare a valorii cererii	223
7. Jurisprudență în funcție de obiectul cererii	226
D. Excepția de necompetență teritorială	233
1. Reglementare	233
2. Definiție	233
3. Invocarea excepției	233
3.1. Necompetența teritorială exclusivă	233
3.2. Necompetența teritorială generală de ordine privată	234
4. Regimul juridic	235
4.1. Tipuri de competență teritorială	235
4.2. Caracterul excepției	243
4.3. Verificarea competenței	243
5. Soluționarea excepției	245
6. Jurisprudență	245
E. Excepția de necompetență funcțională	250
1. Reglementare	250
2. Definiție	250
3. Invocarea excepției	250

4. Regimul juridic.....	251
4.1. Tipuri de competență funcțională.....	251
4.2. Caracterul excepției.....	252
4.3. Verificarea competenței.....	252
5. Soluționarea excepției.....	252
6. Jurisprudență.....	253
F. Conflictul de competență.....	257
1. Reglementare.....	257
2. Definiție.....	258
3. Ivirea conflictului de competență.....	258
4. Soluționarea conflictului de competență.....	258
5. Efectele soluționării conflictului de competență.....	258
6. Jurisprudență.....	259
XI. Excepția privind depășirea atribuțiilor puterii judecătorești.....	260
1. Reglementare.....	260
2. Definiție.....	261
3. Invocarea excepției.....	261
4. Regimul juridic.....	262
5. Soluționarea excepției.....	263
6. Jurisprudență.....	263
XII. Excepția privind greșita compunere a instanței și Excepția privind nelegala constituire a instanței de judecată.....	276
1. Reglementare.....	276
2. Definiție. Delimitarea noțiunilor de <i>compunere a instanței</i> și, respectiv, de <i>constituire a instanței</i>	276
3. Invocarea excepției.....	277
4. Regimul juridic.....	278
4.1. Legala compunere a instanței de judecată. Situații specifice.....	278
4.2. Incidentele care pot interveni în legătură cu compunerea completului de judecată.....	279
4.3. Legala constituire a instanței de judecată. Situații specifice.....	281
4.4. Sancțiunea pentru nerespectarea prevederilor legale privind <i>compunerea</i> sau <i>constituirea</i> instanței de judecată.....	283
5. Soluționarea excepției.....	284
6. Jurisprudență.....	284
XIII. Excepția de incompatibilitate (a judecătorului sau instanței).....	290
1. Reglementare.....	290
2. Definiție.....	290
3. Invocarea excepției.....	291
4. Regimul juridic.....	291
4.1. Cazuri de incompatibilitate absolută.....	291
4.2. Alte cazuri de incompatibilitate.....	292

4.3. Incompatibilitatea instanței	294
4.4. Caracterul excepției.....	294
5. Soluționarea excepției.....	294
6. Jurisprudență.....	295
XIV. Excepția de recuzare și Excepția de abținere.....	308
1. Reglementare	308
2. Definiție	308
3. Invocarea excepției	308
4. Regimul juridic	312
4.1. Cazuri de incompatibilitate absolută	312
4.2. Alte cazuri de incompatibilitate	312
5. Soluționarea excepției.....	313
5.1. Admiterea căii de atac declarate împotriva încheierii prin care s-a respins recuzarea	313
5.2. Inadmisibilitatea cererii de recuzare	313
5.3. Declarația de abținere. Titulari, termen de formulare și procedură de soluționare.....	314
5.4. Soluționarea declarației de abținere sau a cererii de recuzare de către instanța superioară.....	314
5.5. Caracterul excepției.....	315
5.6. Declarația de abținere și cererea de recuzare a altor persoane care constituie instanța.....	316
5.7. Declarația de abținere și cererea de recuzare a altor persoane care participă într-o cauză civilă.....	316
6. Jurisprudență	317
XV. Excepția strămăturii pricinii.....	329
1. Reglementare	329
2. Definiție	330
3. Invocarea excepției	331
3.1. Termenul de formulare a cererii de strămutare	331
3.2. Instanța competentă. Procedura de soluționare	331
4. Regimul juridic	332
5. Soluționarea excepției.....	332
5.2. Suspendarea judecării cauzei până la soluționarea cererii de strămutare.....	333
5.3. Inadmisibilitatea cererii de strămutare	333
6. Jurisprudență.....	333
XVI. Delegarea instanței	341
1. Reglementare	341
2. Definiție	341
3. Invocarea excepției	341
4. Regimul juridic	342

4.1. Condițiile delegării instanței	342
4.2. Procedura aplicabilă	343
5. Soluționarea excepției	344
6. Jurisprudență	345
XVII. Excepția nulității actelor de procedură	346
1. Reglementare	346
2. Definiție	347
3. Invocarea excepției	348
3.1. Aspecte generale	348
3.2. Regulile de invocare a nulității	349
4. Regimul juridic	353
4.1. Clasificarea nulităților	353
4.2. Efectele nulității	359
5. Soluționarea excepției	360
5.1. Efecte generale	360
5.2. Nulitatea cererii de chemare în judecată. Procedura de regularizare a cererii de chemare în judecată	362
5.3. Nulitatea raportului de expertiză tehnică judiciară	369
5.4. Nulitatea hotărârii judecătorești	372
6. Jurisprudență	373
XVIII. Excepția de nulitate a hotărârii judecătorești decurgând din neosemnarea minutei	377
1. Reglementare	377
2. Definiție	377
3. Invocarea excepției	378
4. Regimul juridic	379
5. Soluționarea excepției	381
6. Jurisprudență	381
XIX. Excepția citării nelegale/comunicării nelegale a actelor de procedură și Excepția lipsei citării/comunicării actelor de procedură	384
1. Reglementare	384
2. Definiție	384
3. Invocarea excepției	387
4. Regimul juridic	389
4.1. Modalitățile de citare/comunicare	389
4.2. Locul citării	391
4.3. Înmânarea citației	394
4.4. Procedura de comunicare a citației/actului de procedură	396
4.5. Data îndeplinirii procedurii de citare	398
4.6. Citarea prin publicitate	399
4.7. Modalități speciale de comunicare	401

4.8. Persoanele care trebuie citate în instanță. Termenul în cunoștință.	
Noțiunea de „procedură legal îndeplinită”	402
5. Soluționarea excepției.....	403
6. Jurisprudență.....	404
XX. Excepția decăderii.....	410
1. Reglementare	410
2. Definiție.....	410
3. Invocarea excepției	411
4. Regimul juridic.....	413
4.1. Tipuri de termene procedurale	413
4.2. Calculul termenelor procedurale	415
4.3. Repunerea în termen	422
4.4. Caracterele excepției decăderii	423
5. Soluționarea excepției.....	424
6. Jurisprudență.....	426
XXI. Excepția neîndeplinirii procedurii prealabile	429
1. Reglementare	429
2. Definiție	434
3. Invocarea excepției	434
4. Regimul juridic	434
4.1. Dovada îndeplinirii procedurii prealabile	434
4.2. Caracterul excepției.....	435
5. Soluționarea excepției.....	435
6. Jurisprudență.....	436
XXII. Excepția litispendenței.....	444
1. Reglementare	444
2. Definiție.....	445
3. Invocarea excepției	445
4. Regimul juridic	446
4.1. Caracterul excepției.....	446
4.2. Condițiile litispendenței.....	446
5. Soluționarea excepției.....	451
6. Jurisprudență.....	452
XXIII. Excepția de conexitate.....	461
1. Reglementare	461
2. Definiție.....	461
3. Invocarea excepției	462
4. Regimul juridic	462
4.1. Existența a două sau mai multe cauze pendinte, în fața instanțelor de fond, la aceeași instanță sau la instanțe diferite	463
4.2. În dosare trebuie să figureze cel puțin o parte comună	464

4.3. Existența unei strânse legături de obiect și cauză între cele două sau mai multe procese.....	464
4.4. Procedura de soluționare	465
5. Efectele conexării	466
6. Jurisprudență.....	467
XXIV. Excepția disjungerii și coparticiparea procesuală (litisconsorțiul)	469
1. Reglementare	469
2. Definiție	469
3. Invocarea excepției	470
3.1. Disjungerea	470
3.2. Coparticiparea procesuală	470
4. Regimul juridic	470
4.1. Condițiile disjungerii.....	470
4.2. Condițiile coparticipării procesual-active	473
5. Soluționarea excepțiilor.....	475
6. Jurisprudență.....	475
XXV. Excepția perimării.....	476
1. Reglementare	476
2. Definiție	477
3. Invocarea excepției	478
4. Regimul juridic	480
4.1. Cauza a rămas în nelucrare din motive imputabile părții	480
4.2. Termenul de perimare. Întreruperea și suspendarea.....	481
4.3. Constatarea perimării	483
5. Soluționarea excepției.....	484
6. Jurisprudență.....	485
XXVI. Excepția autorității de lucru judecat și Excepția puterii de lucru judecat.....	494
1. Reglementare	494
2. Definiție și considerații.....	494
3. Invocarea excepției	497
4. Regimul juridic	497
4.1. Caracterul excepției.....	497
4.2. Hotărâri care se bucură de autoritate de lucru judecat sau putere de lucru judecat.....	497
5. Soluționarea excepției.....	498
6. Jurisprudență.....	498
XXVII. Excepția exercitării abuzive a drepturilor procesuale.....	508
1. Reglementare	508
2. Definiție	508
3. Invocarea excepției	508

4. Regimul juridic	508
5. Soluționarea excepției	509
6. Jurisprudență	509
XXVIII. Excepția de netimbrare sau a insuficienței timbrării	512
1. Reglementare	512
2. Definiție și considerații	512
3. Invocarea excepției	515
4. Regimul juridic	515
4.1. Criterii de determinare a cuantumului taxei judiciare de timbru. Dovada și momentul îndeplinirii obligației de plată a taxei judiciare de timbru	515
4.2. Caracterele excepției	517
4.3. Posibilitatea formulării de critici privind obligația de plată a taxei judiciare de timbru de către partea în sarcina căreia a fost stabilită această obligație, în calea de atac a apelului sau a recursului	518
5. Soluționarea excepției	518
5.1. Invocarea excepției în soluționarea în fond a cauzei	518
5.2. Invocarea excepției în soluționarea cauzei într-o cale de atac	520
6. Jurisprudență	520
XXIX. Excepția prescripției dreptului la acțiune	530
1. Reglementare	530
2. Definiție	530
3. Invocarea excepției	531
4. Regimul juridic	531
4.1. Caracterul excepției	531
4.2. Termenele prescripției extinctive	532
4.3. Imprescriptibilitatea dreptului la acțiune	534
4.4. Prescripția extinctivă și drepturile accesorii, creanța garantată, compensația și dreptul de retenție	535
4.5. Renunțarea la prescripție	536
4.6. Convenția părților privind termenele de prescripție extinctivă	536
4.7. Cursul prescripției extinctive	537
4.8. Suspendarea prescripției extinctive	540
4.9. Întreruperea prescripției extinctive	542
5. Procedura de soluționare	544
6. Jurisprudență	544
XXX. Excepția de neconvenționalitate	569
1. Reglementare	569
2. Definiție	569
3. Invocarea excepției	570
4. Regimul juridic	570
5. Soluționarea excepției	571

XXXI. Trimiterea în fața Curții de Justiție a Uniunii Europene pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare.....	572
1. Reglementare	572
2. Definiție.....	574
3. Solicitarea unei hotărâri preliminare (întrebarea preliminară).....	576
4. Regimul juridic al trimiterii preliminare.....	578
5. Efectele hotărârii preliminare a Curții de Justiție a Uniunii Europene	582
6. Jurisprudență.....	583
XXXII. Excepția priorității dreptului Uniunii Europene față de normele de drept intern.....	594
1. Reglementare	594
2. Definiție.....	594
3. Invocarea excepției	594
4. Regimul juridic	595
5. Soluționarea excepției.....	596
XXXIII. Excepția de nelegalitate.....	597
1. Reglementare	597
2. Definiție.....	597
3. Invocarea excepției	598
4. Regimul juridic	599
4.1. Condițiile invocării excepției de nelegalitate	599
4.2. Caracterul excepției.....	600
5. Soluționarea excepției.....	601
6. Scurte considerații asupra excepției de nelegalitate în dreptul Uniunii Europene	603
7. Jurisprudență.....	604
XXXIV. Excepția de neconstituționalitate.....	624
1. Reglementare	624
2. Definiție	624
3. Invocarea excepției	625
3.1. Invocarea excepției de neconstituționalitate în fața unei instanțe judecătorești sau de arbitraj comercial. Sesizarea Curții Constituționale de către instanța judecătorească/de arbitraj	625
4. Regimul juridic	634
4.1. Sesizarea Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate ridicată în fața instanței judecătorești/de arbitraj comercial	634
4.2. Procedura în fața Curții Constituționale.....	637
4.3. Caracterele excepției	638
5. Soluționarea excepției și efectele acesteia	638
6. Jurisprudență.....	640

XXXV. Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție cu dezlegarea unor probleme de drept.....	648
1. Reglementare	648
2. Definiție	649
3. Invocare	650
4. Condiții	650
5. Efecte.....	655
5.1. Efectele admiterii cererii de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție	655
5.2. Efectele pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept.....	655
6. Jurisprudență.....	656
XXXVI. Excepția prescripției executării silite	658
1. Reglementare	658
2. Definiție	658
3. Invocare	659
4. Regimul juridic	659
4.1. Suspendarea cursului prescripției.....	659
4.2. Întreruperea cursului prescripției	661
4.3. Repunerea în termenul de prescripție	662
5. Soluționarea excepției.....	662
6. Jurisprudență.....	663
XXXVII. Excepția perimării executării silite.....	666
1. Reglementare	666
2. Definiție.....	666
3. Invocare	666
4. Regimul juridic	667
5. Soluționarea excepției.....	667
6. Jurisprudență.....	668
Bibliografie.....	671
Index alfabetic.....	675

Considerații introductive. Excepția procesuală

1. Reglementare

Codul de procedură civilă consacră o subsecțiune întreagă, în cadrul „cercetării procesului”, instituției denumite *excepția procesuală*, respectiv art. 245-248, în care sunt reglementate definiția, clasificarea, caracterul, invocarea și procedura de soluționare.

Însă regimul juridic general sau al unor excepții anumite este determinat și de alte texte de lege, cum ar fi art. 14 alin. (5) C.proc.civ. (principiul contradictorialității vizează și toate excepțiile invocate în proces), art. 79 C.proc.civ. (informarea celui introdus în proces cu privire la termenul până la care va putea să arate și excepțiile de care înțelege să se folosească) sau art. 82 C.proc.civ. (reglementând excepția lipsei dovezii calității de reprezentant).

Codul de procedură civilă (*extras*)

Art. 245. Noțiune. Excepția procesuală este mijlocul prin care, în condițiile legii, partea interesată, procurorul sau instanța invocă, fără să pună în discuție fondul dreptului, neregularități procedurale privitoare la compunerea completului sau constituirea instanței, competența instanței ori la procedura de judecată sau lipsuri referitoare la dreptul la acțiune urmărind, după caz, declinarea competenței, amânarea judecării, refacerea unor acte ori anularea, respingerea sau perimarea cererii.

Art. 246. Excepții absolute și relative. (1) Excepțiile absolute sunt cele prin care se invocă încălcarea unor norme de ordine publică.

(2) Excepțiile relative sunt cele prin care se invocă încălcarea unor norme care ocrotesc cu precădere interesele părților.

Art. 247. Invocare. (1) Excepțiile absolute pot fi invocate de parte sau de instanță în orice stare a procesului, dacă prin lege nu se prevede altfel. Ele pot fi ridicate înaintea instanței de recurs numai dacă, pentru soluționare, nu este necesară administrarea altor dovezi în afara înscrisurilor noi.

(2) Excepțiile relative pot fi invocate de partea care justifică un interes, cel mai târziu la primul termen de judecată după săvârșirea neregularității procedurale, în etapa cercetării procesului și înainte de a se pune concluzii în fond.

(3) Cu toate acestea, părțile sunt obligate să invoce toate mijloacele de apărare și toate excepțiile procesuale de îndată ce le sunt cunoscute. În caz contrar, ele vor răspunde pentru pagubele pricinuite părții adverse, dispozițiile art. 189-191 fiind aplicabile.

Art. 248. Procedura de soluționare. (1) Instanța se va pronunța mai întâi asupra excepțiilor de procedură, precum și asupra celor de fond care fac inutilă, în tot sau în parte, administrarea de probe ori, după caz, cercetarea în fond a cauzei.

(2) În cazul în care s-au invocat simultan mai multe excepții, instanța va determina ordinea de soluționare în funcție de efectele pe care acestea le produc.

(3) Dacă instanța nu se poate pronunța de îndată asupra excepției invocate, va amâna judecata și va stabili un termen scurt în vederea soluționării excepției.

(4) Excepțiile vor putea fi unite cu administrarea probelor, respectiv cu fondul cauzei numai dacă pentru judecarea lor este necesar să se administreze aceleași dovezi ca și pentru finalizarea etapei cercetării procesului sau, după caz, pentru soluționarea fondului.

(5) Încheierea prin care s-a respins excepția, precum și cea prin care, după admiterea excepției, instanța a rămas în continuare învestită pot fi atacate numai odată cu fondul, dacă legea nu dispune altfel.

2. Definiție

Excepția procesuală este legată de apărarea pe care și-o face pârâtul în cadrul procesului și reprezintă unul dintre mijloacele sale de apărare¹.

În literatura juridică² se subliniază că apărarea semnifică, în sens larg, toate mijloacele folosite de pârât pentru ca reclamantului să i se respingă acțiunea ori, măcar, să fie întârziată judecata. Sunt cuprinse aici atât apărările vizând dreptul afirmat (fondul litigiului), cât și apărările procesuale (care nu privesc dreptul, ci doar speculează ignorarea unor reguli de competență, de procedură etc.). În schimb, apărarea, în sens restrâns, se reduce doar la apărările de fond (mijloacele prin care pârâtul invocă obiecțiuni la pretenția reclamantului, cu scopul respingerii ei ca neîntemeiată³).

Excepția reprezintă numai una dintre formele de apărare procesuală; deși există excepții de fond, alături de cele de procedură, ele nu privesc, totuși, dreptul dedus judecății, ci doar lipsuri ce condiționează exercitarea dreptului la acțiune.

¹ V.M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. II, Ed. Național, București, 1997, p. 114.

² I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. All Beck, București, 2001, p. 390; V.M. Ciobanu, *Tratat...*, vol. II, op. cit., 1997, p. 114.

³ G. Boroș, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, Ed. All Beck, București, 2001, p. 343. Autorul citat reamintește, indirect, că neîntemeiat sau nefondat are aceeași semnificație, deci nu trebuie asociat primul termen cu lipsa fundamentului de fapt, iar cel de-al doilea cu lipsa temeiului juridic, așa cum se mai întâlnește uneori în jurisprudență. În realitate, orice pretenție trebuie să fie fundamentată atât în fapt, cât și în drept, iar distincția arătată nu are nicio utilitate practică.

Sub imperiul Codului de procedură din 1865, doctrina¹ definea excepția procesuală ca mijlocul procedural prin care partea interesată, procurorul sau instanța invocă, fără a pune în discuție fondul dreptului:

- neregularități procedurale privitoare la:
 - compunerea și constituirea instanței, competența instanței sau procedura de judecată;
 - lipsuri referitoare la exercitarea dreptului la acțiune; ori
- aplicarea normelor juridice referitoare la acestea, urmărind unul sau mai multe dintre următoarele scopuri: declinarea competenței, amânarea judecării, refacerea unor acte de procedură, precum și anularea, respingerea sau perimarea judecării.

Doctrina sintetizase astfel caracteristicile excepției procesuale, în condițiile în care nu exista o definiție legală. În prezent, Codul de procedură civilă din 2010 (în continuare, Codul de procedură civilă) oferă o definiție în art. 245: *excepția procesuală este mijlocul prin care, în condițiile legii, partea interesată, procurorul sau instanța invocă, fără să pună în discuție fondul dreptului, neregularități procedurale privitoare la compunerea completului sau constituirea instanței, competența instanței ori la procedura de judecată sau lipsuri referitoare la dreptul la acțiune urmărind, după caz, declinarea competenței, amânarea judecării, refacerea unor acte ori anularea, respingerea sau perimarea cererii.*

După cum se observă, ceea ce înainte reprezentase doar o definiție doctrinară, în prezent a devenit definiția legală. Este aceasta, credem, încă o dovadă a continuității gândirii juridice, care nu a suferit vreo fractură prin trecerea de la vechiul la noul Cod de procedură, ci doar o îmbunătățire, o evoluție ce nu ignoră tradiția. De altfel, în literatura juridică era subliniată necesitatea definirii legale a excepției procesuale².

În condițiile existenței definiției legale, doctrina actuală fie se raportează la textul din Codul de procedură civilă³, fie sintetizează elementele acesteia⁴.

În schimb, o instituție încă rămasă în dezbatere este cea a inadmisibilității. Disputa a pornit de la afirmația că ar exista o apărare cu natură juridică mixtă, similară cu excepția de procedură numai prin obiect și cu apărarea de fond numai prin rezultat, care, dacă este admisă, duce la respingerea acțiunii; această apărare este inadmisibilitatea⁵.

¹ V.M. Ciobanu, *Tratat...*, vol. II, op. cit., 1997, p. 116; G. Boroi, *Codul de procedură...*, op. cit., 2001, p. 344; I. Leș, *Tratat...*, op. cit., 2001, p. 390; M. Tăbărcă, *Excepțiile procesuale în procesul civil*, ed. a 2-a, Ed. Universul Juridic, București, 2006, p. 99.

² I. Leș, *Tratat...*, op. cit., 2001, p. 391; M. Tăbărcă, *Excepțiile...*, op. cit., 2006, p. 99.

³ M. Tăbărcă, în V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coord.), *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 640-644; G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Ed. Hamangiu, București, 2015, p. 392.

⁴ I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 946, nr. 941.

⁵ D. Radu, G. Popescu, *Aspecte teoretice și practice ale excepției de inadmisibilitate în procesul civil*, în R.R.D. nr. 9/1987, p. 44-52.

Propunerea a fost criticată, arătându-se că și în acest caz suntem în prezența unei excepții, de procedură ori fond, elementul comun fiind numai soluția pronunțată, respectiv respingerea cererii ca inadmisibilă; altfel spus, noțiunea de inadmisibilitate vizează nu excepția, ci efectul produs, adică modul de respingere a cererii¹.

Pe de altă parte, este subliniat² cât de des se întâlnește această instituție în practică, ceea ce ar justifica și o analiză doctrinară separată. Se arată că există numeroase situații (declararea unui recurs împotriva unei hotărâri irevocabile, atacarea separată a unei încheieri premergătoare, cererea adresată instanței, dar care este de competența unei autorități fără activitate jurisdicțională etc.) în care, pentru că nu se poate identifica o altă excepție de fond dintre cele unanim acceptate în doctrină, care să fie invocată, este necesară acceptarea inadmisibilității, ca o excepție procesuală, de fond, absolută și peremptorie.

3. Clasificarea excepțiilor procesuale

3.1. Clasificarea în funcție de obiect

Art. 245 C.proc.civ., care definește excepțiile procesuale, conține și **clasificarea lor în funcție de obiect**, potrivit căreia există excepții:

- **de procedură**, prin care se invocă neregularități procedurale (necompetența generală, materială sau teritorială, nelegala compunere a completului de judecată, nelegala citare etc.); acestea pot fi grupate în excepții privitoare la competență, la organizarea judecătorească, la condițiile de îndeplinire a actelor de procedură, inclusiv termenele, la procedura de judecată și, în fine, la luarea unor măsuri pentru buna desfășurare a judecării, în sensul evitării unor soluții contradictorii³;
- **de fond**, care sunt în strânsă legătură cu pretenția dedusă judecării (condițiile exercitării dreptului la acțiune – prematuritate, interes, calitate și capacitate procesuală; dreptul la acțiune – prescripția și autoritatea de lucru judecat; limite ale dreptului la acțiune – de exemplu, lipsa procedurii administrative prealabile obligatorii).

3.2. Clasificarea în funcție de caracterul de ordine publică sau de ordine privată al normei juridice nesocotite

În formularea art. 246 C.proc.civ., excepțiile sunt absolute sau relative după **caracterul de ordine publică sau de ordine privată al normei juridice nesocotite**.

¹ V.M. Ciobanu, G. Boroî, Probleme privind excepțiile procesuale, în Dreptul nr. 9-12/1990, p. 147-155; M. Tăbârcă, în V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coord.), op. cit., vol. I, 2013, p. 643.

² A. Vasile, Excepțiile procesuale în noul Cod de procedură civilă, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 455.

³ G. Boroî, M. Stancu, op. cit., p. 394.

Astfel, excepțiile **absolute** sunt cele prin care se invocă încălcarea unor norme de ordine publică [alin. (1)], în vreme ce excepțiile **relative** sunt cele prin care se invocă încălcarea unor norme care ocrotesc cu precădere interesele părților [alin. (2)].

Interesul acestei clasificări se desprinde din regimul juridic diferit în privința invocării (art. 247 C.proc.civ.):

- excepțiile **absolute** pot fi invocate de parte sau de instanță în orice stare a procesului, dar în instanța de recurs numai dacă, pentru soluționare, nu este necesară administrarea altor dovezi în afara înscrisurilor noi, în vreme ce
- excepțiile **relative** pot fi invocate numai de partea care justifică un interes, cel mai târziu la primul termen de judecată după săvârșirea neregularității procedurale, în etapa cercetării procesului și înainte de a se pune concluzii în fond.

3.3. Clasificarea în funcție de efecte

În funcție de efect, excepțiile procesuale sunt **peremptorii (dirimante)**, atunci când tind să împiedice judecata pe fond (prin anularea cererii, respingerea ei ca inadmisibilă sau prematură etc.) sau **dilatorii**, care doar întârzie judecata (prin amânare, declinare de competență etc.)¹.

4. Invocarea excepției

4.1. Momentul invocării excepției

Cu privire la **momentul** invocării, vom face distincție între excepțiile relative și cele absolute.

Astfel, **excepțiile absolute** pot fi invocate în orice stare a pricinii [art. 247 alin. (1) C.proc.civ.]. Legea stabilește o limitare numai dacă procesul se află în faza de recurs, în sensul ca, pentru soluționare, să nu fie necesare alte dovezi în afara înscrisurilor noi. Totuși, apreciem că pot fi folosite toate celelalte dovezi care au fost administrate până atunci în cursul judecății, dacă din interpretarea lor poate rezulta lipsa de calitate procesuală a părții.

De la această regulă generală există și derogări, în sensul că legea limitează invocarea anumitor excepții, deși absolute, doar până într-un anumit stadiu procesual. În acest sens, amintim:

- incompetența materială și teritorială absolută trebuie invocată de părți ori de către judecător la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe (art. 129-130 C.proc.civ.);
- litispendența poate fi invocată de părți sau de instanță din oficiu în orice stare a procesului, dar numai în fața instanțelor de fond – prima instanță și cea de apel – iar nu și în instanța de recurs [art. 138 alin. (2) C.proc.civ.];

¹ G. Boroș, Codul de procedură..., op. cit., 2001, p. 344-346; M. Tăbârcă, Excepțiile..., op. cit., 2006, p. 100-117.

- lipsa dovezii calității de reprezentant înaintea primei instanțe nu poate fi invocată pentru prima oară în calea de atac [art. 82 alin. (2)].

La rândul lor, **excepțiile relative** se pot invoca cel mai târziu la primul termen de judecată după săvârșirea neregularității, în etapa cercetării procesului și înainte de a se pune concluzii în fond. Momentul procesual până la care pot fi invocate se determină și cu aplicarea art. 178 alin. (3), potrivit căruia, ca regulă, nulitatea relativă trebuie invocată:

- pentru neregularitățile săvârșite până la începerea judecării, prin întâmpinare sau, dacă întâmpinarea nu este obligatorie, la primul termen de judecată; iar
- pentru neregularitățile săvârșite în cursul judecării, la termenul la care s-a săvârșit neregularitatea sau, dacă partea nu este prezentă, la termenul de judecată imediat următor și înainte de a pune concluzii pe fond.

În oricare dintre cazuri, depășirea limitei se sancționează cu decăderea din dreptul de a mai invoca neregularitate [art. 185 alin. (1) C.proc.civ.].

4.2. Invocarea unei excepții după finalizarea cercetării judecătorești

Tot cu privire la **momentul** invocării unei excepții, în practică s-a pus problema dacă, după terminarea cercetării judecătorești, mai pot fi invocate excepții. Situația este următoarea: la termenul stabilit pentru dezbateri, potrivit art. 244 alin. (1) C.proc.civ., partea invocă, pentru prima dată, o serie de excepții absolute. Mai pot fi ele primite în acel moment procesual?

Într-o primă opinie răspunsul este negativ, având în vedere că, potrivit prevederilor art. 390, asupra excepțiilor se dă cuvântul anterior deschiderii dezbaterilor. Odată închisă cercetarea judecătorească și fixat termenul pentru dezbateri, părțile nu mai pot invoca excepții, fie acestea și absolute. Instanța ar trebui să respingă excepțiile, constatând că partea care le-a invocat nu mai este în drept (este decăzută), la acel moment procesual, să le invoce.

Într-o altă opinie, se admite invocarea excepțiilor absolute chiar și în acest moment procesual. În susținere se arată, în primul rând, că potrivit art. 247 alin. (1) C.proc.civ., excepțiile absolute pot fi invocate în orice stare a procesului, dacă prin lege nu se prevede altfel. Iar art. 390 nu prevede altfel, ci, dimpotrivă, chiar impune instanței ca, înainte de a trece la dezbaterea fondului cauzei, să pună în discuția părților excepțiile procesuale care nu au fost soluționate în cursul cercetării procesului, precum și cele care pot fi invocate în orice stare a procesului. Așadar, sunt avute în vedere nu numai excepțiile anterior invocate și încă nesoluționate, ci și excepțiile abia atunci invocate.

Apoi, legea însăși exclude decăderea părții din dreptul de a invoca o excepție absolută. Astfel, potrivit art. 247 alin. (3) C.proc.civ., părțile sunt obligate să invoce toate excepțiile procesuale de îndată ce le sunt cunoscute; nerespectarea acestei obligații atrage numai răspunderea pentru pagubele pricinuite părții adverse, dispozițiile art. 189-191 (referitoare la despăgubiri pentru amânarea procesului) fiind aplicabile.

Așadar, sancțiunea nu se situează în planul decăderii, ci numai în posibilitatea părții interesate de a obține despăgubiri¹.

Nu în ultimul rând, ar fi inefficient să nu se analizeze excepția absolută la termenul stabilit pentru dezbateri în fața primei instanțe, ci abia în fața instanței de apel, pentru că întregul efort al primei instanțe ar putea fi lipsit de efecte prin eventuala admitere a excepției.

4.3. Titularul excepției

În ceea ce privește **persoana care poate invoca excepțiile**, dacă în privința celor **relative** regimul juridic este clar [excepțiile relative pot fi invocate doar de partea care justifică un interes – art. 247 alin. (2) teza I C.proc.civ.], nu același lucru se poate spune și referitor la excepțiile **absolute**.

Astfel, art. 247 alin. (1) teza I C.proc.civ. stabilește că **excepțiile absolute** pot fi invocate de parte sau de instanță, fără a face vorbire și despre procuror, deși definiția generală a excepției, din art. 245, îl desemnează expres și pe acesta. În acord cu doctrina, apreciem că procurorul nu poate fi exclus dintre subiecții ce pot invoca excepțiile absolute², soluție care admite două motivări: pe de o parte, tocmai coroborarea art. 247 alin. (1) teza I cu art. 245 C.proc.civ., iar, pe de altă parte, rolul recunoscut de lege Ministerului Public, în interpretarea dată de Curtea Constituțională a României³.

Tot în acest context subliniem că, în practică, se întâlnesc uneori situații în care excepția procesuală este invocată de o parte care, în mod obișnuit, nu ar avea interes să o invoce; de exemplu, reclamantul însuși invocă necompetența instanței la care a introdus cererea. Chiar și în astfel de cazuri, credem că soluția trebuie dată excepției în funcție de caracterul său întemeiat sau nu, iar nu în funcție de „normalitatea” situației de invocare; astfel, excepția de necompetența a reclamantului trebuie analizată, iar nu respinsă ca inadmisibilă. Concluzia este determinată de reglementarea expresă a unui astfel de caz [tocmai în ce privește excepția de necompetență, art. 130 alin. (4) C.proc.civ. stabilește că, dacă necompetența nu este de ordine publică, partea care a făcut cererea la o instanță necompetentă nu va putea cere declararea necompetenței], dar și de acceptarea faptului că interesul uzual al reclamantului (de a se finaliza cât mai rapid procesul) poate fi uneori contrabalansat de alte interese de moment (de exemplu, ivirea șansei de satisfacere a pretenției sale în afara instanței, prin conformarea de bunăvoie a părâtului, dar acesta din urmă mai are nevoie de un timp suplimentar, care poate fi obținut prin invocarea unei excepții dilatorii).

¹ M. Tăbărcă, în V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coord.), op. cit., vol. I, 2013, p. 649; G. Boroș, M. Stancu, op. cit., p. 398.

² I. Deleanu, Tratat de procedură civilă, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 946, nr. 341.

³ Pentru amănunte, a se vedea *infra* capitolul IV privind excepția lipsei de interes, pct. 3.

5. Efectele soluționării excepției și corelarea cu alte excepții

Efectul **admiterii unei excepții** diferă după cum este vorba despre o excepție peremptorie (dirimantă) sau una dilatorie.

În primul caz – **excepția peremptorie** – rezultatul este împiedicarea judecării pe fond, fie prin anularea cererii de chemare în judecată, fie prin respingerea ei ca inadmisibilă sau ca prematură etc.; instanța va pronunța o sentință sau o decizie. În schimb, admiterea **excepției dilatorii** întârzie numai judecata; de exemplu, instanța va acorda un termen (pentru pregătirea apărării sau pentru refacerea unor acte de procedură) ori va declina competența (trimitând dosarul instanței competente); instanța va pronunța o încheiere (în primul caz) sau o sentință ori decizie, în funcție de stadiul procesual (în al doilea caz).

Dacă instanța **respinge excepția**, atunci soluția este întotdeauna aceeași, respectiv continuarea judecării; instanța va pronunța o încheiere interlocutorie.

Ordinea de soluționare a excepțiilor are în Codul de procedură civilă o reglementare similară celei din Codul precedent. Astfel, conform art. 248 alin. (1) C.proc.civ., instanța se va pronunța mai întâi asupra excepțiilor de procedură, precum și asupra celor de fond care fac inutilă, în tot sau în parte, administrarea de probe ori, după caz, cercetarea în fond a cauzei. Alin. (2) vine să adauge că, în cazul în care s-au invocat simultan mai multe excepții, instanța va determina ordinea de soluționare în funcție de efectele pe care acestea le produc.

Din aceste reglementări, doctrina¹ a sintetizat regulile aplicabile:

- excepția procesuală se analizează înaintea fondului (regulă imperativă);
- excepția de procedură se analizează înaintea excepției de fond (ordinea aceasta nu este imperativă);
- prin invocarea simultană a mai multor excepții se înțelege soluționarea lor la același termen de judecată, iar nu invocarea de către părți la același moment procesual; de altfel, legea permite inclusiv amânarea judecării în vederea soluționării excepției [art. 248 alin. (3) C.proc.civ.], deci excepțiile pot fi grupate pentru o soluționare simultană;
- dacă sunt invocate concomitent mai multe excepții, indiferent dacă sunt de procedură și/sau de fond, ordinea soluționării lor este dată de efectul produs, adică se analizează prioritar excepția a cărei admitere face inutilă analiza celorlalte.

În acest sens, vor fi analizate în ordine, de exemplu, excepția netimbrării, apoi excepția necompetenței și excepția privind compunerea sau constituirea instanței, urmate de excepția puterii de lucru judecat².

¹ M. Tăbărcă, în V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coord.), op. cit., vol. I, 2013, p. 651-652; G. Boroș, M. Stancu, op. cit., p. 400-403.

² Pentru analiza detaliată a unor cazuri des întâlnite în practică, a se vedea M. Tăbărcă, Excepțiile..., op. cit., 2006, p. 75-93.

Și la această nouă ediție a lucrării noastre am simțit nevoia îmbogățirii sferei de analiză prin adăugarea de noi excepții. Arătam, la a doua ediție, că am adăugat patru noi capitole, care tratează excepția de nelegalitate, excepția de neconstituționalitate, sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție cu dezlegarea unor probleme de drept și sesizarea Curții de Justiție a Uniunii Europene cu o întrebare preliminară. Deși primele două chiar poartă denumirea de „excepție”, subliniam că, totuși, cele patru nu constituie veritabile excepții, în sensul art. 245 C.proc.civ., pentru că ele pun în discuție chiar fondul dreptului. Astfel:

- nelegalitatea urmărește constatarea faptului că actul atacat nu este conform legii care îl reglementează, deci produce eliminarea efectelor sale juridice;
- neconstituționalitatea sancționează neconformitatea unui act normativ cu legea supremă din stat, deci înlătură aplicarea lui în cauză;
- sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție privește lămurirea unei chestiuni de drept de care depinde soluționarea chiar pe fond a cauzei; iar
- sesizarea Curții de Justiție a Uniunii Europene urmărește interpretarea dreptului Uniunii Europene sau verificarea validității actelor adoptate de instituțiile acesteia, deci produce fie înlăturarea unei dispoziții contare de drept intern, fie lipsirea de efecte a actului.

Drept urmare, precizăm că este vorba despre apărări în sens restrâns¹ și concluzionăm că, dată fiind această caracterizare, cele patru noi „excepții” nu pot modifica ordinea de soluționare a excepțiilor procesuale veritabile, așa cum a fost analizată mai sus. În acest sens, se pot invoca în același timp neconstituționalitatea unui act normativ și necompetența instanței sau lipsa dovezii de reprezentant și excepția de nelegalitate, pentru că fiecare are propriul regim juridic, iar în ultimele trei cazuri, soluționarea este în sarcina altei autorități (instanțe) decât cea sesizată cu litigiul principal.

Cu prilejul acestei noi ediții, cititorii vor observa că am adăugat excepția prescripției executării silite, precum și excepția perimării executării silite. De data aceasta, excepțiile sunt veritabile, deci pot influența ordinea de soluționare a lor, aceasta, desigur, în materia specifică în care pot fi invocate (executarea silită cu reflexele sale judiciare, de exemplu contestația la executare).

Indiferent dacă este vorba despre excepție procesuală sau apărare, în lucrarea de față, structura analizei pe care o vom face urmează aceste etape: reglementare, definiție, clasificare (caracter), invocare și soluționare, cu eventuale modificări impuse de specificul fiecărei excepții (apărări). De asemenea, vom adăuga o ultimă secțiune, cuprinzând soluții din jurisprudență, secțiune deosebit de utilă practicienilor, pentru care este gândită, în primul rând, această lucrare.

¹ A se vedea *supra* pct. 2.